

Har du koll?

Försvar

Lika länge som Sverige funnits som nation, lika länge har vi haft militära styrkor för att försvara oss mot väpnade angrepp och för att hävda vår territoriella integritet. Men i takt med att världen förändras, förändras också försvarsbehovet. Dagens hot och risker känner inga nationsgränser. Sveriges militära försvar reformeras från ett stort invasionsförsvar – anpassat för att kunna möta ett storskaligt angrepp mot vårt land – till ett mindre, flexibelt insatsförsvar som kan delta där det bäst behövs, inte minst vid internationella insatser.

Kunskapsmål:

Efter genomgång av kapitlet bör eleverna:

- Känna till hur Sveriges försvar är uppbyggt och vilka uppgifter Försvarsmakten har.
- Veta vad beredskapsunderlaget är och varför alla ungdomar ska lämna uppgifter till beredskapsunderlaget i samband med sin 18-årsdag.
- Känna till några av försvarets frivilligorganisationer och deras uppgifter.
- Känna till hemvärnets roll och uppgift.

Sveriges försvar – Ta reda på fakta, svara på frågor och diskutera

Låt eleverna enskilt eller i grupp, ta reda på fakta och svara på frågorna (som också finns på elevblad 1):

1. Vad har Försvarsmakten för uppgifter?

Riksdag och regering anger Försvarsmaktens uppgifter. Uppgifterna är: "Försvara Sverige och främja vår säkerhet genom insatser på vårt territorium, i närområdet och utanför närområdet, upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna suveräna rättigheter och nationella intressen utanför detta. Försvarsmakten ska också med befintlig förmåga och resurser bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov." Detta innebär bl a att:

- Försvara våra gränser.
- Delta i fredsbevarande och fredsframtvängande insatser i andra länder.
- Stödja samhället om det utsätts för påfrestningar eller om vi befinner oss i en allvarlig kris.
- Upprätthålla grundläggande värden som demokrati, rättsäkerhet, mänskliga fri- och rättigheter.

2. När ersattes värnpliktsutbildningen av en frivillig militär utbildning? Vad är det för utbildning?

Från och med den 1 juli 2010 är den militära utbildningen frivillig. I stället för den allmänna värnplikten finns en frivillig militär utbildning. Utifrån resultatet av beredskapsunderlaget och en frivillig ansökningsprövning (motsvarande tidigare mönstring), kan man om man anses lämplig, få genomgå en tre månader lång grundläggande militärutbildning, GMU.

3. Vad är beredskapsunderlaget och vad ska det användas till?

Beredskapsunderlaget är ett formulär på Rekryteringsmyndighetens webbplats med ett 60-tal frågor om hälsa, fysiska förutsättningar, personliga egenskaper, utbildning och fritidsintressen. Alla som är 18 år, svenska medborgare och bosatta i Sverige, ska svara på frågorna. I samband med sin 18-årsdag får alla beredskapsunderlaget och inloggningsuppgifter till formuläret på webben. Uppgifterna i beredskapsunderlaget sparas i två år.

Rekryteringsmyndigheten ska använda uppgifterna i beredskapsunderlaget för att bedöma vilka som är bäst lämpade att genomgå en värnpliktsutbildning om regeringen beslutar att återinföra skyldigheten att mönstra och tjänstgöra i försvaret.

Mer fakta kan hämtas på webbplatserna www.sakerhetspolitik.se, www.sakerhetspolitik.se/forsvar/, www.forsvarsmakten.se, och www.rekryteringsmyndigheten.se.

Alternativt: Informera eleverna om de olika delarna eller låt dem ta del av faktaför djupningsdelen.

Gå igenom svaren och diskutera vidare.

- Skulle du kunna tänka dig att gå den frivilliga militära utbildningen (GMU)?
Varför? Varför inte?
- Behöver vi ett militärt försvar?
Varför? Varför inte?

Vad gör de frivilliga försvarsorganisationerna? – Ta reda på fakta och berätta för klassen

Gå igenom med eleverna vad de frivilliga försvarsorganisationerna är för något, hur de är organiserade och vilken roll de har i samhället. Låt eleverna enskilt eller i grupp välja ut en organisation som de letar upp fakta om och låt dem redogöra för "sina" organisationer för klassen utifrån exempelvis följande frågeställningar:

- Vilka uppgifter har organisationen?
- När bildades organisationen?
- Hur finansierar organisationen sin verksamhet?
- Hur många medlemmar har organisationen?

Diskutera gärna vidare:

- Skulle du kunna tänka dig att engagera dig i någon av de frivilliga försvarsorganisationerna? I så fall vilken? Och varför?

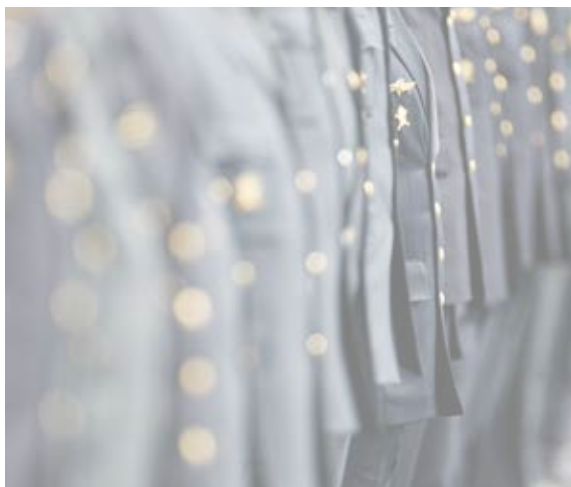
Gå även igenom hur Hemvärnet är uppbyggt och vad de har för uppgift.

Hemvärnet - att ta reda på

Gå igenom med klassen hur Hemvärnet är uppbyggt och vad de har för uppgift, alternativt: låt eleverna ta reda på fakta om Hemvärnet enskilt eller i grupp. Fakta finns i faktaför djupningen samt på www.forsvarsmakten.se.

Aktuella länkar

www.sakerhetspolitik.se
www.sakerhetspolitik.se/forsvar/
www.forsvarsmakten.se
www.rekryteringsmyndigheten.se

Sveriges försvar

Lika länge som Sverige har funnits som nation, lika länge har vi haft militära styrkor för att försvara oss mot väpnade angrepp och för att hävda vår territoriella integritet. Men i takt med att världen förändras, förändras också försvarsbehovet. Dagens hot och risker känner inga nationsgränser. Därför reformeras Sveriges militära försvar från ett stort invasionsförsvar till ett mindre, flexibelt insatsförsvar som kan delta där det bäst behövs, inte minst vid insatser utomlands.

Tidigare var det militära försvarets viktigaste uppgift att försvara Sveriges gränser vid en invasion av främmande makt med syfte att ockupera vårt land. Eftersom det inte längre anses finnas något hot mot våra gränser, under överskådlig tid, har militärens huvuduppgifter förändrats. Försvarets yttersta roll är dock fortfarande att försvara vårt land. Militärens internationella roll har samtidigt ökat betydligt och idag har det svenska försvaret ett större ansvar för att upprätthålla den säkerhetspolitiska situationen i världen tillsammans med andra länder och organisationer. Detta görs bland annat genom att svenska militärer och civila deltar i fredsbevarande eller fredsframtvängande insatser.

Har du koll?

Försvar

Om hotbilden förändras och våra gränser anses vara hotade av en yttre fiende, så ska Sverige ha möjlighet att bygga upp försvaret igen.

Det svenska totalförsvaret, ett begrepp som myntades under det kalla kriget, består dels av det civila försvaret, dels av det militära. Det civila försvaret omfattar hela samhället och alla de funktioner som måste fungera även under krig. Det utgör alltså i sig ingen egen organisation utan omfattar verksamhet som bedrivs av ett stort antal samhällsorgan. Vissa myndigheter har ett särskilt utpekat ansvar för att planera och bygga upp en förmåga att hantera ett brett spektrum av olika hot. Från fredstida kriser till höjd beredskap.

Det militära försvaret utgörs av den verksamhet som försvarsmyndigheterna står för, där Försvarsmakten ansvarar för förmågan till väpnad strid.

Försvarsmaktens uppgift är stödja vårt samhälle om det utsätts för påfrestningar eller om vi befinner oss i en allvarlig kris som hotar vår suveränitet. Försvaret ska skydda vår säkerhet så att vi kan upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Det i sin tur är beroende av att informations- och kommunikationssystem, energiförsörjning, hälso- och sjukvård, flöden av varor och tjänster och annan samhällsviktig verksamhet fungerar. Vårt moderna högteknologiska samhälle är sårbart och i takt med en ökad globalisering också allt mer beroende av utvecklingen i vår omvärld. Det gör också internationell samverkan nödvändig.

Totalförsvarspunkt

Sveriges totalförsvarspunkt innebär att det är allas ansvar att försvara samhället och vår demokrati. Det betyder att alla som bor i Sverige och som är mellan 16 och 70 år måste hjälpa till om vi skulle hamna i krig eller av någon annan anledning måste höja beredskapen (utom om man är sjuk eller har andra medicinska hinder).

Sedan 1901 har Sverige haft allmän värnplikt för män. Juni 2009 beslutade dock riksdagen att Sverige skulle avskaffa den allmänna värnplikten i fredstid och ersätta den med en frivillig grundläggande soldatutbildning. Beslutet gäller från och med den 1 juli 2010. Skyldigheten att mönstra och tjänstgöra i försvaret är dock inte avskaffad, utan enbart vilande och kan tas i bruk igen om behov uppstår.

Tidigare var även civilplikt en del av totalförsvarspunkten. Civilplikten, som avskaffades 2008, innebär att man kunde fullgöra sin plikt inom ramen för det civila samhället i stället för i det militära försvaret. Innan avskaffandet 2008 fanns det tre civilpliktsutbildningar; kraftledningsreparatör, kraftverksoperatör samt ställverksreparatör.

Beredskapsunderlag

Tidigare när Sverige hade allmän värnplikt, var alla män som var svenska medborgare och mellan 18 och 24 år skyldiga att mönstra. Från och med 1 juli 2010 avskaffades den allmänna värnplikten. "Lumpen" är numera frivillig och mönstringstvånget är avskaffat. Om det återinförs – efter regeringsbeslut – ska det även omfatta kvinnor.

Från och med 2011 ska alla ungdomar lämna uppgifter om sig själva till beredskapsunderlaget i samband med sin 18-årsdag. Beredskapsunderlaget är ett frågeformulär på Rekryteringsmyndighetens webbplats. Formuläret innehåller ett 60-tal frågor som rör ungdomarnas hälsa, fysisk prestationsförmåga, intressen och skolgång. Uppgifterna lagras i myndighetens datasystem under två år och kan komma att användas som underlag för kallelse till mönstring om skyldigheten att mönstra och tjänstgöra återinförs.

Frivillig grundläggande militärutbildning

I stället för värnpliktsutbildning finns en frivillig militär utbildning, grundläggande militär utbildning (GMU). Utbildningen genomförs på flera olika platser i landet och vid olika tidpunkter under året. För att söka GMU måste man ha fyllt 18 år och vara svensk medborgare. Man kan ansöka om en utbildningsplats på Försvarsmaktens webbplats. Om ansökan blir godkänd går man vidare till nästa steg, Rekryttesten som är ett webbaserat formulär med frågor om bland annat hälsa, fysisk prestationsförmåga och skolgång. De som går vidare till nästa steg blir kallade till en antagningsprövning som består av fysiska tester, medicinska undersökningar och en psykologisk bedömning.

GMU är en tre månader lång grundläggande utbildning och kan leda till:

- En anställning (inleds med sex månaders provanställning) som soldat eller sjöman i Försvarsmakten
- En kompletterande utbildning på två månader och därefter officersutbildning
- Tjänstgöringsavtal i Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna
- Mer fakta finns på www.forsvarsmakten.se/Jobba/Bli-soldatsjoman/Grundlaggande-militar-utbildning/.

Tjejerna inom försvaret

I dag är alla som fyllt 18 år, såväl killar som tjejer, skyldiga att lämna in beredskapsunderlag. Om en situation uppstår som kräver att mönstringsplikten aktiveras, så omfattar plikten även tjejer. Även tidigare, sedan 1980, hade tjejer möjlighet att göra lumpen och gå vidare inom Försvarsmakten. För tjejerna gällde dock att de hade samma skyldighet som killarna först då de skrivit under ett så kallat samtycke om att genomföra värnplikt eller civilplikt. Försvarsmakten behöver kvinnor och arbetar aktivt för att rekrytera fler.

Frivilliga försvarsorganisationer

Många svenskar är engagerade i frivilliga försvarsorganisationer. Det är föreningar med uppgifter inom såväl det militära som det civila försvaret. Som namnet antyder är både medlemskap och deltagande i föreningarna frivilligt. Organisationerna är självständiga, ideella föreningar fristående i förhållande till varandra och de myndigheter som de samverkar med. Det finns 18 olika organisationer med tillsammans 580 000 medlemmar. Några exempel är Frivilliga flygkåren (FFK), Svenska brukshundklubben (SBK) och Svenska röda korset (SRK).

Mer information om frivilliga försvarsorganisationer och vilka de är finns på www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Frivilligorganisationer/. Information finns även på www.sakerhetspolitik.se/Forsvar/Om-forsvaret/Frivilliga-forsvarsorganisationer/.

Hemvärnet

Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna ingår i Försvarsmaktens insatsorganisation. Hemvärnet är ett förband och utgör basen för skyddet i Sverige. Det har till uppgift att verka över hela konfliktskalan, från stöd till samhället vid svåra påfrestningar i fred där man ska kunna bistå polis, räddningstjänst eller andra ansvariga myndigheter, till väpnad strid i krig. Hemvärnet finns över hela Sverige, men har också ett särskilt insatskompani som snabbt ska kunna förflytta sig över stora avstånd. Hemvärnet har tillgång till bland annat bandvagnar som är till hjälp för att få fram både medicin och mat till hushåll som har blivit avskurna från omvärlden vid exempelvis ett snöoväder.

Personalen är frivillig, lokalt rekryterad och består till största delen av erfarna soldater och befäl med bakgrund inom insatsförbanden. I hemvärnet ingår förutom personal som gjort värnplikt eller GMU (Grundläggande Militär Utbildning) en stor andel specialister, till exempel sjukvårdare, mc-ordonnanser och hundförare som rekryterats och utbildats av frivilliga försvarsorganisationer.

När Försvarsmakten gör insatser vid exempelvis skogsbränder, översvämningar och eftersök av försvunna personer är det ofta hemvärnsförband som stödjer polis och räddningstjänst.

För att kunna söka till hemvärnet krävs svenskt medborgarskap och att man fyllt 18 år. För stridande befattningar är kravet att man genomfört värnplikt eller GMU. Efter antagning skriver man ett avtal om 4-13 dagars tjänstgöring per år beroende på befattning. Rekrytering och utbildning av hemvärnsförband genomförs lokalt och regionalt. Hemvärnet består av cirka 22 000 kvinnor och män. Här ingår också 25 hemvärnsmusikkårer med cirka 1 200 frivilliga musiker som medverkar i statsceremoniella sammanhang, till exempel högvakten vid kungliga slottet.

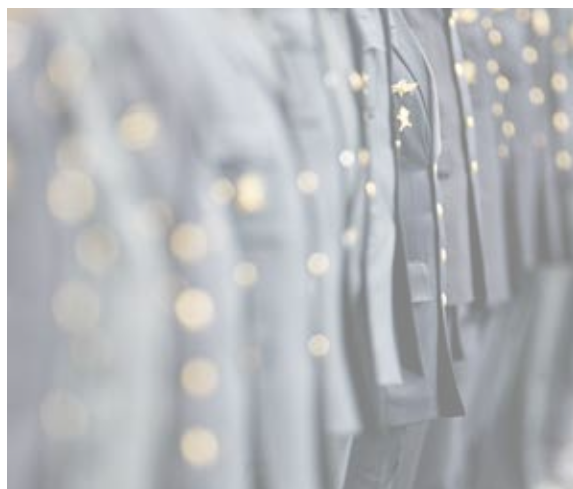
(Källa: Försvarsmakten i fickformat 2011)

Aktuella länkar

www.forsvarsmakten.se/Jobba/Bli-soldat-sjoman/Grundlaggande-militar-utbildning

www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Frivilligorganisationer/

www.sakerhetspolitik.se/Forsvar/Om-forsvaret/Frivilliga-forsvarsorganisationer/

Har du koll? Försvär

Elevblad 1

Ta reda på:

1. Vad har Försvarsmakten för uppgifter?

2. När ersättes värnpliktsutbildningen av en frivillig militär utbildning?
Vad är det för utbildning?

3. Vad är beredskapsunderlaget för något och vad ska det användas det till?

Fundera på:

- Behöver vi ett militärt försvar? Varför? Varför inte?
- Skulle du kunna tänka dig att gå den frivilliga militära grundutbildningen (GMU)?
Varför? Varför inte?